

Täysistunto

Torstai 21.5.2026 klo 16.00—20.07

3. Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2025

Kertomus K 8/2026 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan, jolle muut erikoisvaliokunnat voivat antaa lausunnon viimeistään 16.10.2026.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Oikeuskansleri Salminen, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.01 **Valtioneuvoston oikeuskansleri Janne Salminen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, arvoisat kansanedustajat! Minulla on kunnia esitellä eduskunnalle valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2025. Suomen perustuslain 108 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri antaa vuosittain eduskunnalle ja valtioneuvostolle kertomuksen virkatoimistaan ja lain noudattamista koskevista havainnoista.

Oikeuskanslerin kertomus vuodelta 25 noudattaa edellisvuosien rakennetta. Kertomuk-
sen pitkäaikaisen uudistustyön tuloksena pystymme mielestämme tuottamaan informatiivisen ja helposti lähestyttävän kokonaisuuden eduskunnankin tarpeisiin. Kertomus palvelee myös kaikkia julkisissa tehtävissä toimivia, kansalaisyhteiskuntaa ja esimerkiksi viestimiä. Pitkäaikaisen uudistustyön tuloksena kertomus on jo suhteellisen tiivis, ja pyrimme edelleen sivumääräisesti pienempään kertomukseen.

Oikeuskanslerin tehtävänä on valvoa valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatoimien lainmukaisuutta. Samoin oikeuskanslerin tulee myös valvoa, että tuomioistuimet ja viranomaiset sekä virkamiehet ja julkisyhteisöjen työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeuskansleri valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Kertomus antaa kokonaiskuvan näiden tehtävien toteutumisesta vuonna 2025 sekä keskeisistä havainnoista.

Kertomuksen alussa on vakiintuneeseen tapaan oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin puheenvuorot. Puheenvuoroissa ratkaisijat esittävät havaintojaan ja omia näkemyksiään laillisuusvalvontaan liittyvistä kysymyksistä.

Omassa puheenvuorossani esitän muutamia näkökohtia lainsäädäntötyön laatuun ja lainvalmistelun oikeudellisiin puitteisiin liittyen. Lainsäädäntötyön johtaminen ja lainvalmistelu ovat parlamentarismien kannalta yksi valtioneuvoston keskeisimmistä tehtävistä. Laadukas lainvalmistelu edellyttää riittävää ajallista liikkumavaraa, huolellisia vaikutusarvioita sekä toimivaa sisäistä laadunvarmistusta ministeriöissä. Näiden merkitys korostuu

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2026 vp

tilanteessa, jossa valmistelun tempo on nopea ja samanaikaisia hankkeita on runsaasti. Oikeudellisen laadun varmistaminen ei ole pelkästään tekninen kysymys, vaan se on keskeinen osa oikeusvaltion toimivuutta ja eduskunnan lainsäädäntövallan asianmukaista toteutumista.

Arvoisa puhemies! Oikeuskanslerin laillisuusvalvonnassa on sekä ennakkollinen että jälkikäteinen osa. Yhdessä ne muodostavat laillisuusvalvontamme kokonaisuuden. Kantelut tuottavat meille tärkeää näkymää arkeen ympärillämme. Sitä näkymää täydentävät erilaiset omat aloitteet ja laillisuusvalvontakäynnit.

Kertomusvuonna oikeuskanslerin laillisuusvalvonnassa kohdennettiin toimintaa edelleen niin sanottuun rakenteelliseen laillisuusvalvontaan. Omia aloitteita oli vireillä ja ratkaistiin selvästi enemmän kuin aikaisempina vuosina. Keskeisenä rakenteellisessa valvonnassa on myös lainvalmistelun laillisuusvalvonta, joka kohdistuu erityisesti perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamiseen, osallistumisoikeuksien toteutumiseen, lainsäädännön johdonmukaisuuteen ja EU-oikeuden asianmukaiseen huomioon ottamiseen.

Ennakkollinen laillisuusvalvonta, joka kohdistuu valtioneuvoston yleisistuntoihin ja tasavallan presidentin esittelyihin, on keino varmistaa päätöksenteon lainmukaisuus jo ennen ratkaisujen tekemistä. Tämä ennakkollinen näkökulma tukee sekä päätöksenteon laatua että hallinnon luotettavuutta. Samanaikaisesti jälkikäteinen laillisuusvalvonta, erityisesti kanteluasioiden käsittely, tarjoaa näkymän esimerkiksi siihen, miten oikeus ja hyvä hallinto toteutuvat käytännössä myös yksittäisten ihmisten arjessa.

Arvoisa puhemies! Apulaisoikeuskanslerin puheenvuorossa tarkastellaan lähisuhteiden kivaltaa ja erityisesti sitä, miksi kehitys tilanteen parantamiseksi on osoittautunut hitaaksi. Puheenvuoro kokoaa yhteen pitkäjänteistä laillisuusvalvontatyötä tämän teeman parissa ja tuo esiin sekä oikeudellisia että rakenteellisia ongelmia väkivallan ehkäisyssä ja tunnistamisessa ja uhrien suojelussa. Puheenvuorossa korostuu, että sääntelyn kehittämistä huolimatta käytännön toimeenpanossa ja viranomaisten välisessä yhteistyössä on edelleen puutteita. Uhrien oikeuksien toteutuminen edellyttää paitsi toimivaa lainsäädäntöä myös johdonmukaista ja tehokasta viranomaistoimintaa. Kysymys on keskeisesti perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisesta yksilölle erityisen vaikeassa tilanteessa.

Kertomukseen sisältyy lisäksi teema-artikkeli tuomioistuimiin kohdistuvasta laillisuusvalvonnasta. Teemasta käydään paljon ajankohtaista keskustelua, johon haluamme teema-artikkelilla osallistua. Painotamme, että tässä valvonnassa korostuu tuomioistuinten riippumattomuuden kunnioittaminen. Laillisuusvalvonta kohdistuu ennen kaikkea menettelyllisiin oikeusturvatakeisiin, kuten käsittelyn asianmukaisuuteen ja viivytyksettömyyteen. Artikkelissa näkyy myös eräitä uusia linjanvetoja tähän valvontaan liittyen.

Laajemmin tarkasteltuna kertomus osoittaa, kuinka oikeusvaltion toimivuus rakentuu monialaisista elementeistä: siitä, miten viranomaiset noudattavat lakia, miten hyvin hallinnon menettelyt turvaavat yksilön oikeudet ja miten perusoikeudet toteutuvat eri hallinnonaloilla. Oikeuskanslerin toiminnan tavoitteena ei ole ainoastaan havaita ja yksilöidä epäkohtia vaan myös edistää valtioneuvoston, tasavallan presidentin ja kaikkien julkisia tehtäviä hoitavien toiminnan kehittämistä laillisuuden näkökulmasta. Tämä tapahtuu monella tavalla, ja siihen kuuluu myös jatkuva vuoropuhelu. Siihenkin nähden pidän erityisen arvokkaana mahdollisuutta käydä virkatoimistani ja laillisuushavainnoista keskustelua eduskunnan kanssa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2026 vp

Kertomus vuodelta 2025 piirtää kokonaiskuvan suomalaisesta hallitusvallasta ja hallinnosta, joka pääosin toimii lainmukaisesti mutta jossa on myös selviä kehittämistarpeita esimerkiksi lainsäädäntötyön laadussa sekä perus- ja ihmisoikeuksien käytännön toteuttamisessa. Laillisuusvalvontamme on alaltaan laajaa, mikä on ehdottomasti suomalaisen laillisuusvalvonnan vahvuus.

En aio rasittaa kuulijoita enemmällä yksityiskohdilla enkä etenkin numeroilla. Kertomuksessamme on tarkat tiedot toiminnastamme myös tilastomuodossa. Sen haluan kuitenkin sanoa, että lainvalmistelun valvonnassa asiamäärät kasvoivat, kun lausuntoasioita ratkaistiin ja hallituksen esitysluonnosten ennakkotarkastuksia tehtiin edellistä vuotta enemmän. Myös tarkempaan laillisuusvalvonnalliseen arviointiin otettujen kantelujen määrä nousi aikaisemmasta vuodesta. Oikeuskanslerinviraston työtilanne oli vuoden 2025 lopussa jonkin verran huonompi kuin edellisenä vuonna johtuen asiamäärien kasvusta. Kanteluasioita myös ratkaistiin vähemmän kuin niitä tuli vireille. Kanteluiden käsittelyajat ovat myös hieman venyneet. Vuoden lopussa oli vireillä laillisuusvalvonta-asioita selvästi enemmän kuin muutamana edellisenä vuonna.

Arvoisa puhemies! Saatan kunnioittavasti eduskunnan käsiteltäväksi valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomuksen vuodelta 2025.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, oikeuskansleri. — Edustaja Hiltunen, olkaa hyvä.

17.09 Pia Hiltunen sd: Arvoisa puhemies! Suomen häpeäpilkku on pitkään ollut lähisuhdeväkivalta. Myös oikeuskanslerin kertomuksen ehkä kaikkein pysäyttävin osa koskee lähisuhdeväkivaltaa ja erityisesti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Kertomuksessa kuvataan tilanteita, joissa rikosilmoituksia ei ole kirjattu asianmukaisesti, riskiarvioinnit ovat jääneet puutteellisiksi ja uhrien suojelussa on ollut vakavia ongelmia. Nämä havainnot ovat erittäin huolestuttavia. Lähisuhdeväkivalta ei ole tavanomainen rikosasia. Siihen liittyy usein jatkuvaa kontrollia, pelkoa, häpeää ja väkivallan uusiutumisen riskiä. Juuri siksi viranomaisten osaamisen ja riskiarvioinnin ja yhteistyön pitäisi toimia näissä tilanteissa erityisen hyvin. Apulaisoikeuskansleri nostaa kertomuksessaan aivan oikein esiin sen, että lähisuhdeväkivallan erityispiirteitä ei aina tunnisteta riittävästi. Tämä voi johtaa tilanteisiin, joissa uhri jää ilman tarvitsemaansa suojaa.

Arvoisa puhemies! Uhrin oikeusturva ei missään tilanteessa saa riippua siitä, mille poliisilaitokselle asia sattuu osumaan tai kuinka hyvin yksittäinen viranomainen tunnistaa väkivallan riskit. Kertomuksessa viitataan myös Suomen kansainvälisiin velvoitteisiin, kuten Istanbulin sopimukseen ja EU:n väkivaltadirektiiviin. Ne eivät ole vain muodollisia velvoitteita, vaan ne edellyttävät Suomelta konkreettisia toimia: uhrien suojelemista, toimivia palveluita, viranomaisten koulutusta sekä tehokasta puuttumista väkivaltaan. Kertomuksen havainnot osoittavat, että tässä työssä on edelleen paljon tehtävää.

Arvoisa puhemies! Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen ei ole vain kriminaalipolitiikkaa. Kyse on ihmisten turvallisuudesta, oikeudesta elää ilman väkivaltaa ja siitä, kuinka vakavasti yhteiskunta suojelee väkivallan uhreja. Tarvitsemme parempaa koulutusta viranomaisille, toimivampaa viranomaisyhteistyötä, riittäviä resursseja sekä matalan kynnyksen tukipalveluita. Väkivallan torjunta ei voi jäädä yksittäisten hankkeiden tai projektien varaan. Tarvitaan pitkäjänteistä politiikkaa ja aitoa sitoutumista siihen, että jokainen ihminen saa elää turvassa, ilman pelkoa väkivallasta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2026 vp

Arvoisa puhemies! Kyse on lopulta siitä, millaisessa yhteiskunnallisessa asenneilmapiirissä elämme, miten suhtaudumme lähisuhdeväkivaltaan ja miten arjen tukipalvelut ja apu toimivat. Kenenkään tässä yhteiskunnassa ei pidä sietää eikä hyväksyä minkäänlaista väkivaltaa eikä pelätä arjessaan. Lähisuhdeväkivalta ei koskaan ole uhrin vika.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Anna-Kristiina Mikkonen, olkaa hyvä.

17.12 Anna-Kristiina Mikkonen sd: Arvoisa puhemies! Oikeuskanslerin kertomus korostaa erityisesti oikeusvaltioperiaatteen merkitystä, perustuslain huomioon ottamista sekä tärkeimpänä sitä, että laadukas lainvalmistelu on osa oikeusvaltion ydintä. Kertomuksessa nousee hyvin vahvasti esiin huoli lainvalmistelun laadusta, vaikutusarviointien puutteesta sekä siitä, että kiireinen ja puutteellinen valmistelu heikentää lainsäädännön laatua ja eduskunnan tiedonsaantioikeutta.

Oikeusvaltio rakentuu laadukkaalle lainvalmistelulle. Laadukas lainvalmistelu ei ole vain hallinnollinen kysymys vaan osa oikeusvaltion toimivuutta ja parlamentaarista päätöksentekoa. Lakien valmistelua ei voida tehdä kiireessä tai puutteellisin vaikutusarvioinnein, jos samalla vaarannetaan sääntelyn laatu, oikeusvarmuus tai eduskunnan mahdollisuus arvioida esityksiä kunnolla. Oikeuskansleri korostaa perusoikeuksien huomioimista, vaikutusarviointien laatua, säädösten selkeyttä sekä sitä, että lakien tulee olla ymmärrettäviä ja yhteensopivia muun oikeusjärjestyksen kanssa.

Eduskunnan tiedonsaantioikeus ja mahdollisuus arvioida lakien yhteisvaikutuksia ovat keskeinen osa parlamentaarista päätöksentekoa. Laajoja uudistuksia ei pitäisi pilkkoa tavalla, joka vaikeuttaa kokonaisvaikutusten arviointia. On tärkeää, että perus- ja ihmisoikeusvaikutukset arvioidaan huolellisesti jo lainvalmisteluvaiheessa eikä vasta eduskuntakäsittelyssä.

Orpon hallituksen lainvalmistelusta on tullut toistuvasti esiin samoja ongelmia: kiire, puutteelliset vaikutusarvioinnit ja keskeneräiset esitykset. Oikeuskanslerin kertomus vahvistaa huolen siitä, että lainvalmistelun laatuun on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota.

Arvoisa puhemies! Kertomuksen havainnot lähisuhdeväkivallasta ja naisiin kohdistuvasta väkivallasta ovat erittäin vakavia ja huolestuttavia. Uhrien suojelussa, riskien arvioinnissa ja viranomaisten osaamisessa on edelleen merkittäviä puutteita. Erityisen huolestuttavaa on se, että poliisin toiminnasta on havaittu jopa lainvastaisia käytäntöjä lähisuhdeväkivaltatapauksissa. Uhrien oikeusturva ei voi riippua siitä, mille poliisilaitokselle asia sattuu käsittelemään tulemaan.

SDP korostaa sitä, että lähisuhdeväkivallan torjunta vaatii riittäviä resursseja, koulutusta, toimivaa viranomaisyhteistyötä sekä matalan kynnyksen tukipalveluja uhreille. Myös järjestöjen ja kolmannen sektorin työ on keskeinen osa väkivallan ehkäisyä ja uhrien tukemista. Järjestöjen toimintaedellytykset on turvattava myös jatkossa. Suomen lainsäädäntö ja viranomaiskäytännöt eivät vielä kaikilta osin vastaa kansainvälisiä velvoitteita, kuten Istanbulin sopimusta, EU:n naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaa koskevaa direktiiviä sekä kansainvälisiä velvoitteita uhrien suojelemiseksi. Muutoksia siis tarvitaan sekä lainsäädäntöön että viranomaisten toimintakulttuuriin.

Arvoisa puhemies! Henkilökohtaisesti kiinnitin kertomuksessa erityisesti huomiota myös oikeuskanslerin ilmoittajansuojelua koskevaan osioon, sillä valmistelen itse Euroopan neuvoston raporttia ilmoittajansuojelun parantamisesta. Ilmoittajansuojelu antaa suo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2026 vp

jaa eräistä väärinkäytöksistä ilmoittavalle ja kieltää vastatoimet ilmoittajaa kohtaan. Viranomaisten toimintaa ilmoittajansuojelulain velvoitteiden toimeenpanossa ja työntekijöiden tietoisuutta mahdollisuudesta ilmoittaa tulee entisestään parantaa. Väärinkäytöksistä ilmoittaminen on tärkeää yleiseen etuun kohdistuvien uhkien ja vakavien haittojen ennaltaehkäisemiseksi.

Arvoisa puhemies! Oikeuskanslerin kertomus osoittaa, että oikeusvaltion toimivuus ei ole itsestäänselvyys vaan se vaatii jatkuvaa huomiota, resursseja ja poliittista vastuunkantoa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Laine-Nousimaa, olkaa hyvä.

17.16 Hanna Laine-Nousimaa sd: Arvoisa herra puhemies! Oikeuskanslerin kertomus nostaa vahvasti esiin sen, että naisiin kohdistuva väkivalta ja lähisuhdeväkivalta ovat Suomessa edelleen liian usein tilanteita, joissa apu tulee liian myöhään tai ei tule lainkaan. Tärkein viesti ei kuitenkaan ole syyllisten etsiminen tilanteeseen. Se viesti on, että meidän on rakennettava järjestelmä, joka tunnistaa vaaran aikaisemmin, toimii nopeammin ja suojaa uhreja tehokkaammin.

Oikeuskansleri toteaa aivan oikein, että poliisilla on lähisuhdeväkivallan torjunnassa korvaamaton rooli. Poliisi on usein ensimmäinen viranomainen, jolla on kokonaiskuva tilanteesta ja mahdollisuus tehdä riskiarviointi, mutta samalla on selvää, ettei poliisi voi kantaa tätä vastuuta yksin. Tarvitsemme aidosti toimivan yhteistyöketjun sosiaali- ja terveydenhuollon, koulujen, varhaiskasvatuksen, järjestöjen ja poliisin välille. Erityisen tärkeää on, että tieto kulkee, riskit tunnistetaan ja uhri saa tukea pitkäjänteisesti eikä vain yhden viranomaiskontaktin ajaksi.

Arvoisa puhemies! Kertomuksessa kuvataan vakavia puutteita riskinarvioinnissa, lähestymiskieltojen käytössä ja rikosilmoitusten käsittelyssä. Näihin on suhtauduttava vakavasti, mutta samalla on tunnistettava myös toimintaympäristön todellisuus. Poliisissa on kuormitusta, vaihtuvuutta ja resurssipaineita. Siksi ratkaisu ei synny vain yksittäisiä työntekijöitä syyllistämällä vaan vahvistamalla osaamista, ohjeistusta ja toimivia käytäntöjä. Tarvitsemme lisää koulutusta lähisuhdeväkivallan erityispiirteistä. Tarvitsemme järjestelmällistä riskinarviointia. Tarvitsemme enemmän matalan kynnyksen tukipalveluja ja turvakotien jälkeistä tukea. Ja tarvitsemme myös väkivallantekijöille suunnattuja palveluja, jotta väkivallan kierre voidaan katkaista ajoissa. Erityisen tärkeää on huolehtia siitä, etteivät järjestöt ja moniammatillinen riskinarviointiyhteistyö jää säästöjen kohteiksi. Oikeuskansleri muistuttaa aivan oikein, että viranomaiset eivät pärjää yksin. Moni uhri saa ensimmäisen turvallisen kontaktin juuri järjestöjen kautta.

Arvoisa puhemies! Oikeuskanslerin kertomuksessa on myös toivoa. Siinä todetaan, että muutos on mahdollinen. EU:n uusi direktiivi, poliisin uudet ohjeet ja riskinarvioinnin kehittäminen tarjoavat mahdollisuuden rakentaa parempaa suojaa väkivallan uhreille. Nyt tärkeintä on, että hyvät ohjeet eivät jää paperille. Ne on vietävä käytännön työhön asti — jokaiselle poliisilaitokselle, jokaiselle hyvinvointialueelle ja jokaiseen palveluketjuun. Yhtään uhria ei saa tulla siksi, että järjestelmä ei tunnistanut vaaraa ajoissa. Parasta olisi, että uhreja ei tule ja väkivallan käyttö lähisuhteissa loppuu. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2026 vp

17.20 **Aki Lindén sd:** Arvoisa puhemies! Meillä on Suomessa nykyisin selkeä työnjako oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen välillä, näiden kahden ylimmän lainvalvojan välillä. Mainitsen nyt vain yhden esimerkin eduskunnan oikeusasiamiehen alueelta, joka ei ole tänään käsittelyssä, mutta se johtuu siitä, että palaan samaan tematiikkaan hetken kuluttua tässä oikeuskanslerin lainvalvonnassa.

Vuonna 2002 eduskunnassa tehtiin kantelu siitä, että Etelä-Suomessa näytti olevan kuntakohtaiset hoitojonot erikoissairaanhoidossa. Silloinen eduskunnan oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio otti tämän asian tutkittavakseen, ja hyvin perusteellisen selvityksen jälkeen se johti velvoitteeseen säätää hoitotakuu Suomeen. Mainitsen tämän sen takia, että siitä hoitotakuusta ja sen erilaisista sovelluksista keskustellaan edelleen tänä päivänä ja se on ajankohtainen kysymys, mutta se juontaa juurensa jopa sieltä lähtien.

Nyt tällä kertaa tässä oikeuskanslerin kertomuksessa käsitellään täällä liitteessä annettuja lausuntoja. Laskin, että sivulla 128 oli lueteltu 15 sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan luonnosta laiksi, joista Oikeuskanslerinvirasto on antanut lausunnon. Tässä on joukossa erittäin merkittäviä lakeja, joita me olemme nyt tänä keväänäkin täällä eduskunnassa käsitelleet, vaikkapa lastensuojelulaki, asiakastietolaki, asiakasmaksulaki ja niin edelleen. Löysin tästä kolme neljä, jotka edelleen juuri tällä hetkellä ovat sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käsiteltävänä. En mene niitten sisältöön. Tärkeää on minusta se, että oikeuskansleri on näitä huolella tutkinut.

Mehän olemme havainneet, että meille on annettu liikaa lakiesityksiä, mikä johti esimerkiksi syksyllä sellaiseen tilanteeseen, että meillä ei kerta kaikkiaan työtilanteen johdosta, vaikka sunnuntaipäiväkin otettiin käyttöön valiokunnan työskentelyssä, ollut mahdollisuutta esimerkiksi antaa lausuntoa sisäisen turvallisuuden selonteosta, joka oli eilen täällä käsittelyssä. Tänään erään muun lain yhteydessä — joka tässäkin muuten mainitaan, eli tämä hyvinvointialueiden järjestämisvastuu- ja rahoituslaki — kuulimme poliisiylijohtajan lausunnon, ja se oli erittäin painavaa tekstiä, ja jouduin siinä yhteydessä sitten antamaan myönteistä palautetta poliisiylijohtajalle siitä, että voi kunpa olisimme nuo näkemykset voineet sisällyttää siihen lausuntoon, jonka StV:n, siis sosiaali- ja terveysvaliokunnan, olisi pitänyt, jos työtilanne olisi ollut parempi, antaa hallintovaliokunnalle tähän sisäisen turvallisuuden selontekoon, mutta se ei siis käytännössä toteutunut.

Nyt otan täältä esille minun mielestäni yhden tärkeimpiin kuuluvista vuoden aikana annetuista kannanotoista, ja se on tämä sivulla 102 mainittu hyvinvointialueiden velvoite alijäämän kattamiseen. Silloin aikanaan, kun tämä oikeuskansleri Tuomas Pöystin ratkaiseva asia ja kannanotto annettiin, huolella tietenkin siihen perehdyin. Se oli erittäin merkittävä koko sosiaali- ja terveydenhuollon kentälle. Täytyy nyt tässä yhteydessä muistuttaa, että se vajaa 30 miljardia valtion budjetissa on noin kolmasosa koko meidän valtion budjetista, eli valtiovarainministeriön pääluokkaan kuuluva hyvinvointialueiden valtionosuus.

Tässä punnittiin vastakkain tätä rahoitusperiaatetta, eli onko alueilla oikeus poiketa siitä vuodelle 26 asetetusta tavoiteaikataulusta taloutensa tasapainottamiseksi, jos toisessa vaakakupissa painaa se, että perusoikeuksia ei voida toteuttaa eli järjestää palveluita sellaisella tasolla kuin perustuslaki edellyttää, että ne pitäisi järjestää. Tämä jännite, joka tässä syntyi, oli seurausta siitä, että hyvinvointialueiden ensimmäisenä vuonna, vuonna 23, repesi valtava kuilu eli alijäämä sinne valtion ennakkoon antaman rahoituksen ja toteutuneen kustannuskehityksen välille. Tämän syyt on analysoitu muun muassa valtiovarainvaliokunnassa, ja ne ovat itse tästä soteuudistuksesta riippumattomia. Ennen kaikkea kyseisenä vuonna 2023 toteutui 40 vuoteen korkein inflaatio Suomessa. Vuoden 22 pitkien työtaiste-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2026 vp

luiden seurauksena hoitoalalle ja ylipäätään julkiselle sektorille saavutettiin kohtuullisen hyvät palkankorotukset, mikä oli tietenkin myönteinen asia sen työvoiman saatavuuden ja pitämisen kannalta, ja sitten ostopalvelujen hinnat nousivat merkittävästi. Etukäteen ei tätä kaikkea oltu voitu huomioda siellä hyvinvointialueiden rahoitusindekseissä, ja niinpä sinne tuli viiden prosentin alijäämä, joka vastasi rahassa 1,4:ää miljardia. Tämä toistui vähän lievempänä vielä vuonna 24, ja vastaavasti sitten se kompensatio hyvinvointialueille saatiin vuonna 25, eli viime vuonna, jolloin alueet saivat jälkikäteistarkistuksena tuon vuoden 23 alijäämän, ja se aiheutti sitten 700 miljoonan euron ylijäämän viime vuonna hyvinvointialueille.

Nyt kun oli asetettu siellä rahoituslaissa vuoteen 26 se takaraja, tämä johti tilanteeseen, jossa alueilla oli tietyllä tavalla sanottuna neljälle vuodelle todelliset menot mutta vain kahdelta vuodelta todelliset tulot. Silloin hallituksen olisi pitänyt reagoida välittömästi syksyllä 23 samalla tavalla kuin se reagoi kuntatalouteen niin sanottuna kuntatalouden mustana perjantaina 17. marraskuuta 23 eli nopealla tavalla lähteä muuttamaan tätä lainsäädäntöä näiltä osin. Nyt vasta tänä keväänä parhaillaan me käsittelemme tätä tasapainotusajan pidennämistä.

Minun tulkintani tälle oikeuskanslerin kannanotolle näiltä osin on hyvin, hyvin selkeä, ja mielestäni siinä se kaikkein keskeisin kannanotto on se, että tämä perustuslain mukainen oikeus palveluihin pitää taata, niin kuin täällä sanotaan, ja silloin voidaan harkita myös hyvinvointialueen alijäämän kattamista koskevan hyvinvointialuelainsäädännön sisältöä ja määräaikoja. Tämän mukaisesti sitten hallitus joutui valmistelemaan — ja pitikin valmistella — esityksen, jossa tätä alijäämän kattamisaikaa pidennettiin. Eli tässäkin suhteessa erittäin merkittävään palvelukokonaisuuteen oikeuskanslerin kannanotolla oli aivan ratkaiseva merkitys, niin kuin aikanaan sillä, mistä aloitin, eduskunnan oikeusasiamiehen kannanotolla tähän hoitotakuuseen. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Keskustelulle tässä vaiheessa varattu aika alkaa lähestyä loppuaan. Tiedustelen edustaja Lehtiseltä, onko tarkoituksenne pitää pidempi puhe täältä vai lyhyempi puhe sieltä. [Rami Lehtinen: Paikalta.] — Olkaa hyvä.

17.27 Rami Lehtinen ps: Arvoisa herra puhemies! Olen erityisen ilahtunut siitä, että tässä oikeuskanslerin kertomuksessa on keskitytty lähisuuhdeväkivaltaan varsin laajasti. Nimittäin se on sellainen asia, että kun se tulee viranomaisten tietoisuuteen, niin siellä on hyvin monesti jo pitkä ketju taustalla ennen kuin se ilmiö tulee pinnalle, ja se on valitettavasti siinä kohtaa jo mahdollisesti tuhonnut sen uhrin elämän. Siksi tämä on erittäin tärkeä asia, johon yhteiskunnan pitää pystyä puuttumaan. Se hankaluus on siinä, että kun se tapahtuu kotirauhan suojaamassa piirissä, niin sinne viranomaisten on hyvin vaikea päästä kiinni. Se, että me yhteiskunnassa pohditaan ja pyritään vaikuttamaan niin, että ei ajatella ensisijaisesti aina sitä epäillyn oikeusturvaa vaan myöskin uhrin oikeusturvaa ja pyritään parantamaan sitä erityisesti näissä tapauksissa, on todella tärkeää.

Mutta kaikkein vaikuttavinta olisi päästä kiinni siihen heti, kun se tapahtuu. Nimittäin se ei ole ratkaisu, että poliisi tutkii kaikki jutut loppuun asti ja tuomio tulee kahden vuoden päästä, jolloin uusia väkivallantekoja välissä on jo useita. Se ei ikään kuin ratkaise tätä ongelmaa, vaan pitäisi päästä kiinni heti siihen ongelmaan. Siihen auttaisi se, jos me pystytäisiin merkittävästi parantamaan lähestymiskiellon periaatteita esimerkiksi pantavalvonalla, jolloin pystyttäisiin estämään laajemmin se, että se tekijä pääsisi lähelle sitä uhria. Se

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2026 vp

on vaikuttava keino, suht kustannustehokas keino. Toinen tärkeä keino olisi se, että näissä ilmiselvissä tapauksissa, joissa perheväkivaltaa on tapahtunut, poliisi voisi ottaa kiinni vaikka kahdeksi tai kolmeksi päiväksi sen epäillyn, jolloin uhrille jäisi aikaa järjestää omia asioitaan ja omaa elämäänsä. Nyt sitä mahdollisuutta ei ole, koska epäilty pääsee aamulla vapaaksi ja kontrolloi heti sen jälkeen uhrin elämää.

Mutta on tässä jo tehtykin tällä hallituskaudella — pitää myöskin niitä nostaa esiin —, muun muassa kunniaväkivaltaan on puututtu, sukuelinten silpomista ja pakkoavioliittoja on pyritty kitkemään pois, uhrimaksuja on lisätty. Eli suunta on oikea, mutta huomattavasti lisää meidän vielä pitäisi pystyä tekemään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Oikeuskansleri Salminen, kaksi minuuttia, olkaa hyvä.

17.29 Valtioneuvoston oikeuskansleri Janne Salminen: Arvoisa puhemies! Kiitän edustajia näistä huomioista. Erityisen ilahduttavaa on se, että apulaisoikeuskanslerin lähi-suhdeväkivaltaa koskeva kirjoitus saa näin paljon huomiota ja myös herättää ajatuksia mahdollisesta lainsäädäntötyöstä ja kimppoa ikään kuin sinne.

Otan kantaa myös siihen, mitä edustaja Lindén mainitsi hyvinvointialueista, vain siltä kannalta, että mielestäni se ratkaisu ja sen seuraukset ovat hyvä esimerkki siitä, mitä me kutsumme rakenteelliseksi laillisuusvalvonnaksi. Se tarkastelee asioita yleisemmällä tasolla ja saattaa johtaa myös lainsäädäntötoimiin.

Siltä osin kuin tässä käytiin myös keskustelua laadukkaasta lainvalmistelusta osana oikeusvaltiollisuutta, niin tarkoitukseni ei ole yhtään osoitella kirjoituksellani hallitusta. Laadukasta lainvalmistelua on peräänkuulutettu varmaan niin kauan kuin oikeuskansleri on tällaisia kertomuksia esittänyt, ja siitä on aina käyty keskustelua. Toki voi olla, että eri aikoina laadukkaalle lainvalmistelulle asetettavat vaatimukset ovat myöskin vaihdelleet, ja nykyinen lainsäätely-ympäristö on ylipäätään vaativa, mikä edelleen tietysti myös haastaa lainvalmistelua. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, oikeuskansleri. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 17.31.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.06.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä, mutta sieltä ovat puheenvuorot poistuneet.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan, jolle muut erikoisvaliokunnat voivat antaa lausunnon viimeistään 16.10.2026.